

Handlingsplan for husdyr-MRSA

16. april 2015

Indledende

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har i forlængelse af den nedsatte MRSA-ekspertgruppes anbefalinger udarbejdet et oplæg til en handlingsplan for husdyr-MRSA med henblik på forhandlinger med Folketingets partier. Der indgår bidrag i handlingsplanen fra Beskæftigelsesministeriet og Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse.

Ekspertgruppens risikovurdering og anbefalinger er udarbejdet på baggrund af den eksisterende viden om husdyr-MRSA samt screeningsundersøgelserne af 205 svinebesætninger og 70 besætninger i avlstoppen, som blev afsluttet i 2014. Ekspertgruppen vurderer, at MRSA CC398 udgør et sundheds- og ressourceproblem for:

- Syge og svagelige personer samt for personer, der skal have foretaget operative eller lignende indgreb.
- De enkelte personer der får påvist MRSA CC398 og deres familier, der skal håndtere smitten – i særlig grad gælder det personer, der arbejder i svinebesætninger og deres familier.
- Sundhedsvæsenet, der skal bruge stigende ressourcer på at forebygge spredning af MRSA CC398 og på at behandle patienter med MRSA CC398.

Ekspertgruppen konkluderer, at husdyr-MRSA udgør et lille sundhedsproblem for befolkningen som helhed.

Med denne handlingsplan lægges op til en langsigtet bekæmpelsesstrategi. Bekæmpelsesstrategien vil blive understøttet af rullende handlingsplaner med 4-årige forløb, der opsætter målsætninger og milepæle for indsatsen. Herudover iværksættes initiativer som opfølgning på ekspertgruppens anbefalinger under følgende hovedområder:

- Reduktion af antibiotikaforbrug til svin med 15 pct. fra 2015 til 2018.
- Hygiejnetiltag der har fokus på at hindre spredning af husdyr-MRSA til det omgivende samfund samt hensynet til arbejdsmiljøet.
- Reduktion af smitte i de enkelte besætninger.
- Overvågning af udviklingen i husdyr-MRSA-forekomsten over tid.
- Forskning i smitteveje for husdyr-MRSA.
- International indsats.

Hverken i Danmark eller internationalt findes der solid viden om bekæmpelse af husdyr-MRSA. Som udgangspunkt forventes initiativerne – således på basis af den eksisterende viden om husdyr-MRSA – at medføre, at der ved første måling ca. 1 år efter fuld implementering kan konstateres en opbremsning i udbredelsen af husdyr-MRSA i svinebesætningerne samt en reduktion i forekomsten ved periodens udløb ultimo 2018. Handlingsplanen evalueres årligt. Udover den i Veterinærforlig II løbende (årlige) fastsættelse af nye ambitiøse grænseværdier for antibiotika af hensyn til resistensudviklingen vil handlingsplanen omfatte følgende initiativer.

1) Reduktion af antibiotikaforbrug til svin med 15 pct. fra 2015 til 2018

Fra 2009 til 2014 er antibiotikaforbruget med en målrettet indsats reduceret med ca. 17 pct. i svinebesætningerne. Danmark har desuden gennem flere år i international sammenhæng haft et lavt veterinært antibiotikaforbrug. Denne udvikling skal fortsætte med det formål at undgå udvikling af resistens. Hovedindsatsen vil derfor være at gennemføre en ambitiøs målsætning om en markant reduktion af antibiotikaforbruget på 15 pct. fra 2015 til 2018 ift. 2014-niveau. Målsætningen om en reduktion af antibiotikaforbruget på 15 pct. vil blive understøttet af følgende initiativer, der vurderes at kunne bidrage til at sænke forbruget af antibiotika. Dette vil resultere i en samlet reduktion på godt 30 pct. siden 2009.

1.1. Udvikling og implementering af "Differentieret Gult Kort"

I den eksisterende Gult Kort-ordning vurderes en besætnings antibiotikaforbrug i forhold til antal standarddoser, der bruges i besætningen pr. dyr og pr. dag. Et "Differentieret Gult Kort" vægter brug af kritiske eller bredspektrede antibiotika hårdere end smalspektrede antibiotika. Gult Kort vil endvidere bidrage til at reducere antibiotikaforbruget, idet grænseværdierne skaber incitament til at nedsætte forbruget, samtidig med at besætningsejeren får incitament til at undgå de lægemidler, der vurderes at medvirke til resistens i humanektoren. I modellen vil der kunne indarbejdes elementer, så incitamentet til brugen af vacciner øges og brugen af Tetracyclin reduceres. Ligeledes vil elementer, der sikrer det fortsat lave forbrug af kritisk vigtige antibiotika, kunne indarbejdes.

1.2. Stramning i forhold til anvendelse af flokmedicinering

Effekten af stramningerne vedrørende flokmedicinering af svin, indført i sommeren 2014, evalueres medio 2015. På baggrund af evalueringen tages stilling til, om der bør iværksættes yderligere begrænsninger af flokmedicinering i svineproduktionen. Aftaleparterne har i den forbindelse drøftet muligheden for at halvere perioden for laboratorieundersøgelse således, at dyrlægen i besætninger under sundhedsrådgivningskategorien "Almindelig rådgivning" maksimalt kan behandle samme sygdom i 6 mdr. ved flokmedicinering, før en ny prøve skal udtages.

1.3. Reduktion af Tetracyclin

Anvendelse af Tetracyclin formodes at spille en rolle i forhold til udviklingen af MRSA. Dette må bl.a. ses i lyset af, at Tetracyclin i mange år har været et af de mest brugte antibiotika i landbruget. Fremadrettet skal brugen af Tetracyclin udfases hurtigst muligt under hensyntagen til, at svineproducenten skal kunne opretholde en dyrevelfærdsmæssig forsvarlig produktion. Der forudsættes endvidere, at der ikke substitueres med værre alternativer. "Differentieret Gult Kort" konstrueres, så man kan tilpasse vægtningen af de forskellige antibiotika, og derigennem sikre, at forbruget af specifikke antibiotika, som f.eks. Tetracyclin, reduceres til de fastsatte målsætninger herfor.

1.4. Øget anvendelse af vacciner i husdyrproduktionen

Øget anvendelse af vacciner vil kunne reducere behovet for anvendelse af antibiotika gennem forebyggelse af sygdom hos dyr. Der vil være fokus på anvendelse af vacciner i Gult Kort-ordningen, ved udbredelse af best practice og ved cost-benefit beregninger ved anvendelse af vacciner. Indsatsen løftes gennem et styrket samarbejde mellem Fødevarestyrelsen, erhvervet, dyrlægeforeningen og universiteterne. Disse skal bl.a. vurdere behovet for yderligere tiltag, som kan stimulere anvendelsen af vacciner.

1.5. Kritiske antibiotika skal fortsat ikke anvendes i husdyrproduktionen

Kritisk vigtige antibiotika som Flurokinoloner og Cephalosporiner bør fortsat ikke anvendes i husdyrproduktionen.

1.6. Fokus på reduktion af anvendelsen af zink

Den fravænnede pattegris kan i overgangen fra flydende til fast føde ikke optage nok fast føde til få dækket sit zinkbehov. Zink er for dyr og mennesker et essentielt mikromineral og tilsættes derfor svinefoderet som fodertilsætningsstof for at sikre, at det fysiologiske behov for zink er opfyldt. Zink anvendes ligeledes som lægemiddel mod diarré hos nyligt fravænnede grise. Anvendelse af zink forøger samtidig risikoen for resistensudvikling og bør derfor – som andre metaller - anvendes så restriktivt som muligt.

Der er igangsat et treårigt forskningsprojekt på AU, der skal belyse behovet for tildeling af zink yderligere. Forskningsprojektet forventes afsluttet i 2017. På baggrund af forskningsresultaterne tages stilling til, om der er behov for yderligere regulering af zinkanvendelsen med henblik på en eventuel ændring af EU's foderforordning- og evt. lægemiddeloven. Fødevarestyrelsen iværksætter kontrolkampagner med henblik på korrekt anvendelse af zink.

1.7. Fokus på foderkvalitetens betydning for bedre dyresundhed

Der vil blive iværksat et forskningsprojekt inden for den forskningsbaserede myndighedsaftale med henblik på at få viden om foderkvalitetens betydning for dyrenes sundhedstilstand, idet dyrenes sundhedstilstand har betydning for behovet for medicinering.

2) Hygiejnetiltag der har fokus på at hindre spredning af husdyr-MRSA til det omgivende samfund samt hensynet til arbejdsmiljøet

Yderligere hygiejnetiltag, end de allerede gældende, vurderes at kunne reducere den mængde af husdyr-MRSA, som mennesker passivt kan bære videre til det omgivende samfund. Der indføres derfor en række hygiejnetiltag, som har til formål at minimere risikoen for, at der føres smitte med resistente bakterier fra stalden og videre ud i samfundet.

2.1. Fokus på bad som hygiejneforanstaltning

Ekspertgruppen anbefaler, at der indføres lovkrav om, at medarbejdere i stalden skal tage bad, før en besætning forlades. Den seneste MRSA-screening viser, at 2/3 af de danske besætninger er testet positive. Efter arbejdsmiljølovgivningen (bekendtgørelse 96/2001, § 43, stk. 3) er der krav om, at de ansatte i svinebesætninger skal benytte de faciliteter, som kan hindre påvirkning fra og spredning af smittefarlige materialer. Det kan fx være bad. Fødevareministeriet agter i den forbindelse at sætte fokus på bad som hygiejneforanstaltning med udgangspunkt i den gældende arbejdsmiljølovgivning - i første omgang i form af en oplysningskampagne, der gennemføres i samarbejde med erhvervet og Arbejdstilsynet. Endvidere drøfter Fødevarestyrelsen smitterisikoen i forbindelse med dyrlægebesøg på besætning med Dyrlægeforeningen. Forslag til initiativer, der kan afhjælpe smitterisikoen, forelægges forligskredsen.

2.2. Krav om at vask af arbejdstøj skal foregå på matriklen

Støvet i tøjet kan indeholde husdyr-MRSA, idet MRSA-bakterier bindes til støvet. Der indføres krav om, at ansattes arbejdstøj skal vaskes på matriklen, eller på bedriften i de tilfælde, hvor det ikke er muligt på matriklen med henblik på at hindre, at støvet arbejdstøj spreder husdyr-MRSA til det omgivende samfund. Alternativt kan der tages forholdsregler med henblik på at hindre smittespredning, hvor besætningsejeren vælger at aflevere arbejdstøjet til et vaskeri.

2.3. Indførelse af obligatorisk hygiejnekursus

Der indføres obligatorisk hygiejnekursus for personer, der håndterer svin, hvor man gennemgår: de risici, der er forbundet med MRSA, hvordan man kan forsøge at mindske udbredelsen i staldene og hvordan man kan mindske risikoen for at sprede smitten uden for staldene. Kurset forventes at øge indsigten i effekten af hygiejnetiltag og dermed også motivationen for ansatte i svinebesætningerne til at opretholde et højt hygiejneniveau.

2.4. Styrkelse af MRSA-rådgivningstjenesten

Der blev som en del af fødevareministerens fempunktsplan i samarbejde med Sundhedsministeriet etableret en MRSA-rådgivningstjeneste. Rådgivningstjenesten har været aktiv siden 1. juli 2014 og har til formål at informere og rådgive om husdyr-MRSA, og hvordan man undgår smittespredning ved hygiejnemæssige forholdsregler. Der har været stor efterspørgsel efter rådgivningstjenestens ydelser og der vurderes at være grundlag for at udvide rådgivningstjenesten fra en til to fuldtidsansatte.

2.5 Styrket myndighedssamarbejde, information om MRSA og arbejdsmiljø

Arbejdstilsynet underretter Fødevarestyrelsen, hvis det på tilsyn efter arbejdsmiljøloven konstateres, at der f.eks. ikke er overholdt krav om forrum. Arbejdstilsynet informerer på tilsyn om BAR Jord til Bords vejledning om husdyr-MRSA i svinebrug og om MRSA-rådgivningstjenesten.

Arbejdstilsynet er i løbende dialog med MRSA-rådgivningstjenesten og vil i Forum for husdyr-MRSA indgå i udveksling af oplysninger i forhold til koordineringen af indsatsen. Arbejdstilsynet vurderer i samarbejde med Nationalt Forskningscenter for Arbejdsmiljø, om ny viden og forskningsresultater giver grundlag for nye krav om sikkerhedsforanstaltninger i arbejdsmiljøet.

2.6. Korrekt opbevaring af døde dyr

Det er vigtigt, at døde dyr opbevares på en sådan måde, at det ikke er muligt for hverken vilde dyr som gnavere m.m. eller hunde og katte at få adgang til dyrene. Den eksisterende lovgivning tager højde for dette. Målrættede kampagner bruges til at sikre overholdelse af de eksisterende regler inden for den eksisterende ramme.

3) Reduktion af smitte i de enkelte besætninger

Der er behov for tiltag, der kan øge sundhedstilstanden i staldene og dermed medvirke til et mindre forbrug af antibiotika. Gennem managementtiltag skal der sættes ind med henblik på at hindre smittespredning i stalden og derigennem sænke det samlede smittetryk.

3.1. Ændring af sundhedsrådgivningen

Sundhedsrådgivningen ændres, således at der på et af de årlige rådgivningsbesøg drøftes smittebeskyttelse med henblik på identifikation af forbedringsmuligheder på den enkelte bedrift. Herved sikres en højere sundhed i besætningen. Yderligere vil sundhedsrådgivningen fokusere på anbefalingen om at opretholde en gennemsnitlig fravænningsalder på minimum 28 dage. Formålet er ligeledes at sikre en bedre sundhedstilstand i besætningen. Der gennemføres en evaluering et år efter implementering af tiltagene med henblik på vurdering af effekten. Resultatet forelægges aftaleparterne.

3.2. Fokus på øget anvendelse af sektionering

Erhvervets svinerådgivning sætter fokus på øget anvendelse af sektionering i stalde med effektive hygiejne- eller smittebeskyttelsesbarrierer, der med fordel kan anvendes på den enkelte besætning.

3.3. Reduktion af støvmængden i stalden

Husdyr-MRSA findes i støv, hvorfor der skal fokuseres på reduktion af støvmængden i staldene. Reduktion af støvmængden i stalden indarbejdes ligeledes i erhvervets svinerådgivning. Mulige tiltag iværksættes alt afhængig af forholdene i besætningen.

Udviklingsaktiviteter med det formål at øge sundhedstilstanden og reducere smitte i den enkelte besætning, f.eks. ved tiltag som angivet ovenfor, vil blive prioriteret under Erhvervsudviklingsordningen.

4) Overvågning af udviklingen i husdyr-MRSA- forekomsten over tid

Der iværksættes overvågningsprogrammer, der skal give viden om effekten af de iværksatte indsatser, ligesom overvågning vil generere viden til brug for evt. opfølgende initiativer, der kan målrettes bestemte geografiske områder, produktionsformer, indsatser i forhold til andre dyrearter m.v.

4.1. Løbende overvågningsprogram for husdyr-MRSA i svinebesætninger

Formålet er at følge udviklingen af forekomsten over tid og registrere effekten af de gennemførte MRSA-reducerende tiltag. Herunder overvågning af hvor stor forekomsten af MRSA er internt i de enkelte besætninger. Undersøgelserne gennemføres hvert andet år.

4.2. Screeningsprogram for forekomst af husdyr- MRSA i andre dyrearter

Der igangsættes et screeningsprogram for forekomst af husdyr-MRSA i f.eks. kvæg, mink, heste, fjerkræ, hunde, katte, gnavere såsom mus og rotter samt vilde fugle og insekter. Screeningsprogrammet gennemføres én gang i 2015.

4.3. Screening af økologiske svinebesætninger

Der iværksættes en screening af økologiske svinebesætninger, der skal danne grundlag for en stillingtagen til iværksættelse af en handlingsplan særligt rettet mod økologiske besætninger.

5) Forskning i husdyr-MRSA

Der er behov for at generere øget viden om husdyr-MRSA, der kan danne baggrund for fremtidige indsatser.

5.1. Styrket forskning i smitteveje for husdyr-MRSA

Der er i november 2014 bevilget 35 mio. kr. til at styrke den forskningsbaserede myndighedsbetjening med henblik på at styrke viden om smitteveje for husdyr-MRSA. Forskningen skal:

- 1) belyse, hvordan og hvorfor spredningen sker i det observerede omfang,
- 2) kortlægge smitteomfang og smitteveje til mennesker,
- 3) kortlægge, hvordan husdyr-MRSA effektivt kan bekæmpes og/eller holdes ude af de danske svine-stalde.

DTU gennemfører et treårigt projekt fra primo 2015 til 2018 i samarbejde med andre relevante aktører.

5.2. GUDP-projekter til forskning i alternativer til antibiotika

Der er afsat 10 mio. kr. til at forske i alternativer til antibiotika gennem GUDP. Heraf er 2,2 mio. kr. afsat til et projekt om probiotika i svineproduktion, der forventes afsluttet i 1. kvartal 2017.

6) International indsats

6.1 Fortsat pres på EU-Kommissionen for at fremme fælles EU-strategi for at begrænse antibiotikaresistens. Bekæmpelse af resistensudvikling forudsætter en indsats på internationalt niveau. Derfor vil det være en prioritering fra dansk side at fastholde et strategisk fokus på, at EU-kommissionen fremmer en fælles EU-strategi for at begrænse antibiotikaresistens. Som led i en samlet strategi arbejdes for en etablering af:

- EU-overvågning af MRSA-forekomst.

- Fælles EU-database for antibiotikaforbrug.
- Fastsættelse af EU-målsætninger for et acceptabelt niveau af antibiotikaforbrug og heraf et afledt behov for reduktion af forbruget.
- EU-forbud mod fortjeneste for dyrlæger ved salg af antibiotika.

Indsatsen sættes i gang i 2015.

Økonomi

De samlede statsfinansielle omkostninger til handlingsplanen udgør i alt ca. 7 mio. kr., som afholdes inden for ministeriernes eksisterende rammer. Hertil kommer 45,5 mio. kr. i allerede afsatte bevillinger til øget forskning. Herudover skønnes der at være ca. 5-11 mio. kr. i årlige meromkostninger for erhvervet, heraf ca. 1,5 mio. kr. i gebyrer. Disse udgifter udgøres af aktiviteter, der gennemføres til stramninger på medicinområdet, hygiejnetiltag samt udvidelse af sundhedsrådgivningen.